

(ע"ב) 'כמה הוו להו חמש מאה גרמידי'. אעפ"י שנאמר בכתוב שהיה עגול, עלה על הדעת לפרש שגוף הים מרובע, עשר על עשר ברום חמש, ופי הים בלבד היה עגול סביב, שקרנותיו מחופים למעלה בעיגול (עפ"י תורת חיים).

לא סלקא דעתך דכתיב אלפים בת יכול... ומתחילה היה לו להביא מכאן שיש בים שעשה שלמה ק"נ מקואות, אלא שגלגלנו כל זאת כדי להודיע צורתו, היאך היו בו אלפים בת הללו (ריטב"א).

'שמע מינה האי גודשה תלתא הוי' – בכלי שיחס גובהו לרחבו כאותו היחס שהיה בים שעשה שלמה [בכלי עגול – יחס של 6 ל10, ובכלי מרובע – יחס של 4.5 ל10] (עפ"י ריטב"א ר"ן ומהרש"א. וע' בריטב"א חישוב היחסים לפי מידות הים. וע"ע תשב"ץ קעב; חזון איש כלים כ, י).

'אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיין' – אעפ"י שבשניהם מסתבר טעמו (ריטב"א. וע' חזו"א כלים ל, ג).

*

ושמעתי דמאה וחמשים מקוה טהרה דים של שלמה הם נגד מאה וחמשים מזמורי תהלים. ונראה דק"נ מיני טהרות במחשבה יש, והיינו דידוע דיש חמשים שערי טומאה, היינו שערים בדמיון שהיו משוקעים במצרים במ"ט מהם כנודע, וכל אחד כלול משלשה; קנאה תאוה וכבוד (כמש"כ לעיל אות רו) – הרי מאה וחמשים מיני טהרות וניצוח בקרבא, ועל כל ניצוח יסוד מזמור אחד, ובודאי בכח אותו מזמור לזמר עריצים, היינו מחשבות ודמיונות מאותו שער. ואיתא בשוחר טוב (א) דבקש שתהיה אמירת תהלים כלמוד בנגעים ואהלות, פירוש דעיקר ניצוח היצר על ידי דברי תורה, כמו שאמרו (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. ונגעים ואהלות הם היקרים מדברי תורה כמו שאמרו (בפסחים קג.) על פסוק **אור יקרות וקפאון** (זכריה יד) אלו נגעים ואהלות שיקרים בעולם הזה וכו', והיינו כי טומאת צרעת וטומאת מת הם נגד קנאה וכבוד, ודברים אלו קשים מאד הלימודים איך לינצל, ועל זה אמרו (בב"מ נט.) בדואג ואחיתופל ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה וכו', פירוש שאז היה להם להבין כי רק מפני הקנאה ובקשת הכבוד אמרו כן. ובקש דוד שגם אמירת תהלים יועיל להציל מדמיוני היצר, ועיקר בקנאה וכבוד שבהם היה עיקר עסק דוד נגד אויביו, ובהם עיקר ניצוחו בקרבא עד דיהבין ליה ברתא דמלכא' (מתוך צדקת הצדיק רח).

עוד ברמזי ים שעשה שלמה ומידתו – ע' בארוכה בספר דובר צדק עמ' 14 ואילך.

דף טו

'מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא'. פירוש, ואפילו בנאן מתחילה לשם לחי, אין כאן עשיית היכר כלל, **קמ"ל** (ריטב"א; גאון יעקב).

'תא שמע דתני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו, בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי'. משמע כאן שגם לחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים מועיל משום 'מחיצה', שהרי רצו להוכיח מכאן שלחי העומד מאליו הוי לחי הגם שאינו אלא נראה מבחוץ, והלא העומד מאליו אינו מועיל משום היכר אלא משום מחיצה, אם כן מוכח שגם לחי השוה מבפנים מועיל משום מחיצה (עפ"י אבני נזר רחצ, ג).

בקהלות יעקב (ה) הביא מספר תורת רפאל (ג) שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו מועיל מדין מחיצה והזורק לתוכו מרשות הרבים יהא פטור, ונשא ונתן בדבריו. וכן הביא מהחזו"א שנסתפק בדבר. ולדבריהם צ"ל שרק לענין דאורייתא אינו 'מחיצה' [כשם שאינו מועיל לסוכה] אבל בדרבנן מועיל משום מחיצה שלא חילקו חכמים והשווהו לשאר לחיים, לכן אמרו שיועיל אף בעומד מאליו.

'אחוי ליה בידיה, קם אדוכתיה'. רבנו חננאל גרס: 'אמר ליה רב: קום אדוכתיך'. ומשמע מדברי הרשב"א שפירש שאמר לו לעמוד כדי שישמש בתורת 'לחי' להתיר הטלטול. ומכאן כתב שלחי הנעשה בשבת לשם התר טלטול מועיל אעפ"י שלא סמכו עליו מאתמול.

אפילו אמר לו בפירוש שיעמוד לשם כך מותר הדבר לדעת הרשב"א (ע' מגן אברהם שסב סק"ד). והרמב"ם (טז, כג) כתב לאסור באופן זה. ושמא רק במחיצה כתב ולא בלחי למ"ד משום היכר, ואולי אף למ"ד משום מחיצה מ"מ אינה מחיצה ממש.

'ומטמא משום גולל'. לפרש"י טומאת גולל קיימת גם כאשר המת ניטל משם. וכן דעת הרשב"א (בתשובה ח"א תעו. והוא הדין כאשר ניטל הגולל משם). וכמה ראשונים חולקים וסוברים [על פי דברי הספרי לענין קבר] שאינו מטמא אלא בזמן שהמת שם (עפ"י תורי"ד; רמב"ם הל' טומאת מת ו, ד; תוס' סוכה כג. רא"ש אהלות ב, ד).

ע' בשו"ת דובב מישרים (ח"א מח) שכתב לבאר שהגולל בעצמו אינו טמא אלא שמתמא אחרים [וכמו שיש בספרי זוטא אודות מת]. ובוזה פירש מה שאמרו (בסוכה יא) 'מה חגיגה דבר שאין מקבל טומאה' והלא לפרש"י אתה מוצא בעל חיים שעשאוהו גולל והריהו טמא לעולם – אך לפי האמור אינו טמא בעצם אלא שמתמא אחרים. וע"ע קהלות יעקב (טהרות ז) בגדר טומאת גולל שהוא טמא מחמת עצמו כמו מת, ואינו בגדר מקבל טומאה. וע"א אבני נזר או"ח סתט, ה ואילך.

(ע"ב) 'שיירא שחנתה... ולא יהו פירצות יתרות על הבנין. כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת...' מה ששינה התנא סגנונו ללשון כללית, ולא שנה כעין הרישא 'ולא יהו פרצות יתרות מעשר' – כי דין זה אמור גם במבוי, והוא דין כללי בכל מחיצות שבתורה [שלא כעומד מרובה על הפרוץ שאינו מועיל במבוי המפולש שצריך צורת הפתח וכד'] – לכך שנאו ככלל לעצמו ולא ביחד עם שאר דיני חצר (חדושים ובאורים).

דף טז

'מארבעה עד עשר אמות... ואם היה פרוץ כעומד, כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור...' ודוקא לענין כלאים, אבל לענין שבת אסור לטלטל בכולו, אף לא כנגד העומד. וטעם החילוק, כי לגבי שבת אנו מצריכים מחיצות שלמות בכל היקף השטח, וכל שהפרוץ מרובה – העומד בטל, אבל גבי כלאים אין אנו צריכים אלא להפריש בין הירק הזרוע לגפן הנטועה, לפיכך כל שהעומד חשוב דהיינו ארבעה טפחים – מותר לזרוע כנגדו אעפ"י שהפרוץ מרובה (ראשונים).